

BIOETIČKI ARBORETUM

MIHAEL VRBANC
 Filozofski fakultet,
 Sveučilište u Zagrebu
 mihaelvranc@gmail.com

arboretum (lat.: nasad drveća), botanički vrt u kojemu se uzgaja drveće i grmlje domaćeg i stranog podrijetla u znanstvene, dekorativne i uzgojne svrhe¹

Korijen ovoga projekta leži duboko u podsvijesti jednog mladog filozofa i lingvистa, u nedokučivim bespućima njegove asocijativne lepeze u kojoj se, u nama nepoznatom trenutku, nastanila riječ *arboretum*. Bioetiku kao pojam i pripadajući joj pridjev *bioetički*, nije toliko teško locirati niti joj pronaći sjeme iz kojeg je polako urasla u svijest našeg spomenutog mladog intelektualca. No, kako li se dogodio geteovski *Wahlverwandtschaften* u *Bioetički arboretum* zna samo Jan Defrančeski, idejni začetnik i glavni organizator u naslovu navedenog projekta.

Vrijedi spomenuti i metafizičke utvare koje pokroviteljski omogućavaju svaki pokušaj našeg ljudskog druženja, a to su u slučaju ovog projekta bili blagonakloni organizatori: Hrvatsko filozofsko društvo, Hrvatsko bioetičko društvo, Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu i Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, dok su suorganizatori bili Botanički vrt Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (PMF-a) i Odjel za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

No, pošto takve metafizičke utvare same nisu u sposobnosti napraviti ništa nama ljudima vrijedno, treba spomenuti jedinke naše vrste koje su uložile svoje vrijeme i trud, ne bi li se ovaj projekt, o kojem naš štovani čitatelj upravo čita, odista i ostvario. To su redom: Jan Defrančeski u ulozi predsjednika Odbora, Matija Vigato u funkciji glavne tajnice, Mira Matijević kao poslovna tajnica te Hrvoje Jurić, Marko Kos, Lidija Knorr i Vanja Stamenković kao članovi Odbora. Pomoć u organizaciji pružio je i Suradnički krug studenata *Bioetičkog arboretuma*, koji su činili Lucija Benotić, Karlo Ekmečić, Mattea Merdita i Mihael Vrbanc.

Deblo našeg događanja plemenito je nastojanje da se obilježe dvije značajne obljetnice, a koje po usudu sudbine padaju na isti dan. Riječ je o Danu planeta Zemlje (22. travnja 2024.) i 300. obljetnici rođenja Immanuela Kanta (22. travnja 1724. – 12. veljače 1804.). Uz navedeno plemenito nastojanje, koru našega debla čini ideja novog pristupa razmijeni ideja, novog načina raspravljanja i dijeljenja naših misli. Betonski staklenik naših fakulteta zamijenjen je Bo-

¹ arboretum. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 5.3.2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/arboretum>>.

taničkim vrtom, stara fiksna katedra sada su šetnje kroz prirodu, a drvene klupe naših predavaonica zamijenjene su srodnim klupama gradskih parkova. Neću upisivati romantizam, a vi ga nemojte tražiti, no novo staro udivljenje prirodom postaje načelo zdrave promjene.

»S obzirom na obilježavanje dviju obljetnica, program Bioetičkog arboretuma posvećen je poticanju rasprave o Kantovoj filozofiji u kontekstu brige za više-nego-ljudski svijet, s posebnim naglaskom na stvaranje orijentacijskih osnova za moralno ophođenje prema okolišu i ne-ljudskim živim bićima, ali i Zemlji u cjelini – kao našem jedinom pravom domu.«²

Dvije glavne grane što drže cijelu krošnju ovog projekta postavljene su na dvije lokacije – u Sveučilišnom centru za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu i Botaničkom vrtu PMF-a.

Krošnja stabla kojeg ocrtavamo u ovom filozofskom prirodopisu izuzetno je raskošna i šarolika. Sastojala se od raznih plenarnih predavanja, sekcijских izlaganja, radionica, umjetničke izložbe i projekcije dokumentarnog filma. Predavački dio programa simpozija bio je podijeljen na tri tematske sekcije: »Bioetički herbarij«, »U šetnji s Immanuelom Kantom« i »Kant u 21. stoljeću«. No, da se ne nademo u dječjem skupljanju listića, tek ćemo ukratko navesti redom sve koji su dali obol svojim aktivnostima u programu.

Simpozij je započeo svečanim otvaranjem u Botaničkom vrtu PMF-a, nakon čega je Vanja Stamenković, voditelj Vrta, održao uvodno predavanje o povijesti i značaju ove institucije.

Usljedilo je plenarno predavanje pod naslovom »Vrijednost prirodnih dobara« Lidije Knorr. Potom je Matija Vigato predstavila filozofske teorije o biljkama kod Aristotela, Hegela i Husserla u izlaganju »Fenomenologija biljaka«. Na kraju sekcije je Mattea Merdita održala izlaganje pod naslovom »Dubinska ekologija kao psihoterapija«.

Iduću sekciju, pod naslovom »U šetnji s Immanuelom Kantom«, započeo je Marko Kos plenarnim predavanjem »Fritz Jahr i očuvanje biljnog života«. Nakon toga, uslijedilo je izlaganje »Næssova kritika kantijanskog uma na primjeru cvijeta *Gentiana nivalis*« Jana Defrančeskog.

Program se potom nastavio u Sveučilišnom centru za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu i to s događanjem naziva »Ekoskop: prošlost nadolazeće budućnosti«, koje se sastojalo od uvodnog izlaganja naslova »Otudjenje od prirode« kojeg je održao Karlo Ekmečić te projekcije dokumentarnog filma *Živjeti u prošlosti budućnosti* (engl. *Living in the Future's Past*, Susan Kucera, 2018.)

2 Jan Defrančeski (ur.), *Bioetički arboretum* (programska knjižica), Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2024., str. 1. URL: <https://www.bioetika.hr/wp-content/uploads/2024/04/Bioeti%C4%8Dki-arboretum-2024.program.pdf> (prestupljeno 5. 3. 2025.).

Usljedio je otvaranje umjetničke izložbe »Mikromjesta«, u kojoj je kiparica Manuela Pauk predstavila svoju umjetničku instalaciju pod nazivom DSUP iz 2023. godine. Osvrt na izložbu, pod naslovom »Maleni herojski medvjedići« napisala je Buga Kranželić.

Drugi dan simpozija, ujedno i njegov treća tematska sekcija, započeo je plenarnim predavanjem Luke Perušića pod naslovom »Važnost Kanta u razmatranju planetarne održivosti nakon svitanja epohe umjetne inteligencije«. Nakon toga, Lucija Benotić održala je radionicu pod naslovom »Plants with Benefits« za koju valja napomenuti divan moment u kojem su polaznici radionice kući odnijeli biljke koje su sami presadili. Autor ovih redaka još uvijek doma ima Aloa veru koju je na radionici sam presadio.

Simpozij je zaključen *Bioetičkim utorkom* – događanjem koji Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu redovito organizira, a koji je ovaj put nosio naslov »Bioetički utork: životinja kao subjekt, simbol i objekt«. Gošća *Bioetičkog utorka* bila je Suzana Marjanić sa izlaganjem »Zooscena ili životinja koja, dakle, izvodi«.

Ovo orisano stablo zapravo je tek mladica u šumi starih i drevnih stabala. No, kao svaka mladica, znak je novog podmlatka koji će se nastavljati širiti i rasti do svoje potpune raskoši. Tako i naše društvo, ovo ljudsko, baš kao šuma raste, stari i u deblu i u duši, propada, pomlađuje se i ruši, pa se vlaži lista i suši i blista ta božanska slika bez boje i kista, u kojoj kao pijana svita, bez ikakvog reda, lutamo od plota do plota, vičući razna creda i motta te se, kao u igri, probijamo kroz grmlje što mota svako pravilo koje naša smjelost postavi u nadi, koja ljude blaži dok su mladi, da istinska ljepota nije ništa drugo do vječno ponavljanje istog života.

Za sve buduće slične intelektualne arboretume, riječima Jana:

»Cilj je *Bioetičkog arboretuma* potaknuti kritičko promišljanje ljudskog stanja, kroz promoviranje raznih »zelenih ideja« – od integrativne bioetike i dubinske ekologije, preko etike i estetike, zaštite okoliša do ekolingvistike i ekofeminizma, ali i kroz podržavanje različitih vrsta zelenog aktivizma i ekoloških inicijativa.«³

3 Jan Defrančeski (ur.), *Bioetički arboretum* (programska knjižica), Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2024., str. 1. URL: <https://www.bioetika.hr/wp-content/uploads/2024/04/Bioeti%C4%8Dki-arboretum-2024.program.pdf> (prestupljeno 5. 3. 2025.).